

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg udtalelse om »Civilsamfundets bidrag til forbindelserne mellem EU og Rusland«

(2005/C 294/07)

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 1. juli 2004 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, på eget initiativ at afgive udtalelse om: Civilsamfundets bidrag til forbindelserne mellem EU og Rusland.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Eksterne Forbindelser, som udpegede **Filip Hamro-Drotz** til ordfører. Sektionen vedtog udtalelsen den 20. maj 2005.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 419. plenarforsamling den 13. juli 2005, følgende udtalelse med 109 stemmer for, 2 stemmer imod og 6 stemmer hverken for eller imod:

1. Tre bevæggrunde til at udarbejde denne udtalelse

1.1 Rusland, der spiller en meget vigtig rolle internationalt, er EU's strategiske partner. Udvidelsen af Den Europæiske Union understreger yderligere betydningen af EU's og Ruslands naboforbindelser, og at det er vigtigt for begge parter at etablere de bedst mulige indbyrdes forbindelser på baggrund af udviklingen af de fælles europæiske værdier — demokrati og respekt for menneske- og borgerrettigheder.

1.2 For at udvikle samfundet og forbedre levevilkårene, etablere en retsstat og skabe mere forudsigelige erhvervs- og levevilkår samt opbygge en markedsøkonomi, kræves der en målrettet indsats. Selv om Ruslands nuværende ledelse formelt har forpligtet sig til at gennemføre sådanne mål, svarer realiseringen af dem og dagligdagens realiteter langt fra til russernes og det internationale samfunds forventninger. De nuværende russiske ledere har en holdning til de økonomiske aktører og medierne, der efter EØSU's mening ikke bekræfter myndighedernes erklærede hensigt om at fremme demokrati og styrke civilsamfundet. Den aktuelle udvikling i Rusland virker ikke kun foruroligende på dets borgere. Rusland bevæger sig klart væk fra de demokratiske værdier, regeringen kontrollerer medierne, den russiske hær er trods internationale forpligtelser stationeret i Moldavien og Georgien og retsvæsenet tjener politiske mål. Under sådanne vilkår er det yderst vanskeligt at skabe et organiseret civilsamfund.

1.3 Den stadig tættere interne integration i EU — det indre marked, den fælles valuta og tættere samarbejde på stadig flere politikområder — er en historisk målsætning, som alle medlemsstater har forpligtet sig på uanset de nylige tilbageskridt i denne proces. EU's interne integration må imidlertid ikke føre til, at EU fjerner sig fra Rusland og resten af Europa, som ikke udvikler sig på samme måde, da det kan føre til en opsplitning af Europa.

1.4 Den franske udenrigsminister Robert Schumans erklæring den 9. maj 1950 om opbygning af et europæisk fællesskab tager udgangspunkt i, at en forening af Europa bør baseres på en vilje til at samarbejde på lige vilkår for at opnå de opstillede mål, på fælles værdier og forsoning og på borgernes vision om en fælles fremtid. Han konstaterede samtidig, at Europa ikke

kan opbygges på kort tid, men kun ved hjælp af praktiske resultater og frem for alt ved at udvikle et ægte fælles ansvar. Ordlyden i erklæringen er også relevante for forbindelserne mellem EU og Rusland og bestræbelserne for at udbygge samarbejdet.

2. Civilsamfundets bidrag til forbindelserne mellem EU og Rusland

2.1 En styrkelse af forbindelserne mellem EU og Rusland forudsætter også kraftig deltagelse af det organiserede civilsamfund i EU. Det europæiske civilsamfunds indsats sigter på at etablere et bedre samarbejde mellem EU og Rusland og støtte opbygningen af civilsamfundsstrukturer og demokrati i Rusland.

2.2 De nye EU-medlemsstaters ti år lange omstillingsproces efter kommunismen har givet dem nyttige erfaringer, som kan tilføre en merværdi til samarbejdet mellem EU og Rusland. Især det civilsamfundets aktører (ngo'erne) i disse land kan spille en central rolle i forbindelse med demokratiseringen og beskyttelsen af menneske- og borgerrettigheder i Rusland.

2.3 Samarbejdsorganisationen for erhvervslivets centralorganisationer i EU-landene (UNICE) har i flere år fremsat henstillinger og forslag til, hvordan man kan udvikle de økonomiske forbindelser, og EU's og Ruslands erhvervsledere drøfter regelmæssigt samme emne inden for rammerne af de såkaldte rundbordsmøder for EU's og Ruslands industriledere. Den Europæiske Faglige Samarbejdsorganisation fremsætter også sine synspunkter til topmøderne, og i 2004 sendte man sammen med Ruslands faglige centralorganisation (FNPR) et brev til EU-Kommissionens formand og Ruslands præsident med et forslag om, at EU's og Ruslands fagorganisationer tildeles en tilsvarende rolle som rundbordsmødet mellem EU's og Ruslands industriledere. Andre civilsamfundsaktører har taget egne initiativer til at formulere deres synspunkter om, hvordan forbindelserne mellem EU og Rusland kan udvikles inden for deres specifikke sektorer. Det russiske samfund er endnu dårligt organiseret; ngo'er ser kun langsomt dagens lys og spiller endnu ikke en væsentlig rolle.

2.4 EØSU har i de seneste år afgivet adskillige udtalelser om forbindelserne mellem EU og Rusland, hvor man også har set på, hvordan det russiske civilsamfund fungerer. De vigtigste udtalelser fremgår af fodnote 1. Denne udtalelse tager højde for de henstillinger, som fremsættes heri, uden dog at henvise hertil⁽¹⁾. Dette arbejde førte til, at EØSU etablerede direkte kontakter med mange af de vigtigste civilsamfundsorganisationer i Rusland.

3. Henstillinger

3.1 EU skal fastlægge en fælles Ruslandspolitik og gennemføre den pragmatisk

3.1.1 Udviklingen af et konsekvent samarbejde mellem EU og Rusland er blevet hæmmet af, at de enkelte EU-medlemsstater fremmer deres egne interesser bilateralt med Rusland på områder, EU har ansvaret for. Udviklingen af strukturerede og åbne bilaterale forbindelser mellem de enkelte EU-medlemsstater og Rusland bør naturligvis ikke begrænses til anliggender, som falder uden for EU's mandat. Bilaterale, regionale og sektorspecifikke aktiviteter er tværtimod meget vigtige, og hver enkelt EU-medlemsstat bør påtage sig et medansvar herfor.

3.1.2 For at opnå positive resultater i samarbejdet mellem EU og Rusland bør civilsamfundene i EU indtage en mere velvillig holdning til udveksling af erfaringer vedrørende uafhængig organisation og bidrage til at skabe liv i solidariske netværk med det russiske civilsamfund. EU kan stille sine aktiver, dvs. mangfoldigheden, pluralismen i sin samfundsorganisation, formen, hvorunder demokratiet og de samfundsmæssige og kulturelle fænomener, der skaber denne mangfoldigheden og pluralismen, spredes, til rådighed for det russiske civilsamfund, med andre ord for Rusland. Alle EU-lande bør med deres tiltag fremme de fælles målsætninger, hvilket er blevet yderligere understreget efter EU's udvidelse. Det er også tydeligt, at en direkte fremgangsmåde er mest effektiv, når det gælder om at udvikle samarbejdet mellem EU og Rusland. EU bør også udvikle teknisk bistand med henblik på at gøre Rusland til et stabilt, demokratisk og velstående land. De eksisterende tekniske bistandsprogrammets struktur bør evalueres. Fremskridt kan bedst opnås ved hjælp af små, men målrettede skridt.

(¹) Den Europæiske Unions forbindelser med Rusland, Ukraine og Hviderusland (1995); Tacis - teknisk bistand til de nye uafhængige stater og Mongoliet (1998); Forbindelserne mellem Den Europæiske Union og landene omkring Østersøen (1998); EU's nordlige dimension herunder også forbindelserne med Rusland (1999); Den nordlige dimension: Handlingsplan for den nordlige dimension i EU's eksterne og grænseoverskridende politik 2000-2003 (2001); Det strategiske partnerskab mellem EU og Rusland: hvad bliver de næste skridt? (2002); Det bredere europæiske naboskab: en ny ramme for forbindelserne med vores naboer i øst og syd (2003).

3.2 Køreplanerne bør fremme forberedelsen af en dynamisk aftale

3.2.1 EU og Rusland er i færd med at udvide og uddybe deres forbindelser på grundlag af køreplanerne med henblik på skabelsen af de fire fælles rum. De fire fælles rum er: 1) Et fælles økonomisk rum, 2) et fælles rum med frihed, sikkerhed og retfærdighed, 3) et fælles rum med samarbejde om ekstern sikkerhed og 4) et fælles rum for forskning og uddannelse, herunder kulturelle aspekter. Køreplanerne opstiller ca. 400 foranstaltninger, der skal gennemføres inden for de nærmeste år. EØSU er særdeles tilfreds med dette koncept og vil gerne understrege, at EU bør øge sine bestræbelser for at skabe åbne og brede politiske, økonomiske og sociale forbindelser mellem EU og Rusland.

3.2.2 Der er adskillige aspekter af køreplanerne, som er relevante for civilsamfundet, herunder bl.a. de prioriterede sektorer for dialog om lovgivning og økonomi; fremme af konkurrence, investeringer og handel; interregionalt og grænseoverskridende samarbejde; miljø, fremme af mellemfolkelige forbindelser; borgernes bevægelighed; ungdomsanliggender; samarbejde om civilbeskyttelse; forskning og uddannelse og gradvis integration af transportnet.

3.2.3 EØSU opfordrer EU og Rusland til at gennemføre køreplanerne med det samme. Deres indhold bør konstant opdateres, så de bliver så praktisk anvendelige som muligt, og man bør årligt i fællesskab evaluere deres gennemførelse. EØSU for sit vedkommende er — som opfølgning på denne udtalelse — rede til at bidrage aktivt til denne proces på områder af relevans for civilsamfundet. Det agter i den henseende at fremsætte forslag om indholdet og gennemførelsen af køreplanerne og udbygge sine direkte kontakter med Ruslands centrale civilsamfundsorganisationer (jf. punkt 3.4.3 og 3.5.5).

3.2.4 Den første tiårsperiode af partnerskabs- og samarbejdsaftalen mellem EU og Rusland, som blev udarbejdet i første halvdel af 1990'erne, udløber i 2007, hvis en af parterne ønsker dette. Køreplanerne for de fire fælles rum bør danne grundlag for en ny og ajourført aftale mellem EU og Rusland, der er baseret på et strategisk partnerskab. Rusland bør tilskyndes til at fjerne vedvarende hindringer for handel med varer og tjenesteydelser og garantere velfungerende lovrammer for investeringer, så EU og Rusland kan begynde at udarbejde en frihandelsaftale baseret på Ruslands status som markedsøkonomi og medlemskab af Verdenshandelsorganisationen.

3.2.5 EU og Rusland bør også efter tilsvarende retningslinjer arbejde sammen om at forny det regionale samarbejde — den nordlige dimension (herunder Østersøsamarbejdet og det arktiske samarbejde) og Sortehavssamarbejdet. EØSU bemærker med tilfredshed, at der ligeledes er blevet taget behørigt hensyn til dette aspekt i køreplanerne og tilskynder til yderligere foranstaltninger med henblik på at udvikle det regionale samarbejde som led i forbindelserne mellem EU og Rusland.

3.3 *Civilsamfundets rolle skal forbedres i lyset af køreplanerne for samarbejdet mellem EU og Rusland*

3.3.1 Styrkelsen af forbindelserne mellem EU og Rusland på en bæredygtig måde vil være begrænset, hvis parternes aktiviteter ikke er styret af fælles værdier. Disse omfatter personligt ansvar, respekt for retsprincippet, respekt for individet og ejendom, menneskerettigheder (dvs. frie medier, afholdelse af frie valg, politisk pluralisme, lige muligheder og mindretalsrettigheder), gennemsigtighed, integritet, beskyttelse af menneskeværd, ligestilling og ytringsfrihed, retten til at organisere sig og grundlæggende arbejdstagerrettigheder, sunde arbejdsmarkedsrelationer og tilstrækkelig social beskyttelse. Hvis disse værdier ikke er rodfæstet i Ruslands sociale, økonomiske og politiske liv, er der ikke noget grundlag for samarbejde og gensidig forståelse.

3.3.2 EØSU anser køreplanernes overordnede målsætninger for relevante. Det noterer med tilfredshed, at betydningen af fælles værdier er blevet fremhævet som et fundamentalt grundlag i tre af køreplanerne (det fælles rum med samarbejde om ekstern sikkerhed, det fælles rum med frihed, sikkerhed og retfærdighed og det fælles rum for forskning og uddannelse, herunder kulturelle aspekter).

3.3.3 Et tættere samarbejde mellem EU og Rusland vil blive berørt af, hvad der sker på disse områder i Rusland. EØSU henstiller, at dette spørgsmål understreges ved køreplanernes gennemførelse. Udvalget er stærkt overbevist om, at flere konkrete foranstaltninger for at opnå de fælles værdier, som er afgørende for at udvikle et velfungerende civilsamfund, bør indgå i køreplanerne.

3.3.4 Det er vigtigt, at man i Rusland udvikler rammebetingelserne for, at arbejdsmarkedets parter og det organiserede civilsamfunds andre aktører kan fungere selvstændigt samt deltage tillidsfuldt i udarbejdelsen af samfundsmæssige beslutninger, som berører dem. Det forudsætter en dialog, der bygger på åben dialog og netværksforbindelser, hvilket kræver uafhængige medier. Det indebærer også, at centrale internationale aftaler som f.eks. ILO's standarder gennemføres i praksis.

3.3.5 Forudsætningen for et velfungerende civilsamfund er, at Ruslands erhvervs- og fagorganisationer har en høj grad af repræsentativitet, er selvstændige og kan indgå i en konstruktiv og åben ekspertdialog med myndigheder og andre samfundsaktører.

3.3.6 EØSU bemærker med tilfredshed, at EU og Rusland i foråret 2005 inden for rammerne af det andet fælles rum har indledt indbyrdes konsultationer om menneskerettigheder og beslægtede grundlæggende rettigheder, f.eks. for mindretal. Her bør man se på, hvordan man kan løse spørgsmål om nationalt og lokalt selvstyre og undgå brugen af konfliktskabende metoder (Tjetjenien), som bringer folk i Rusland i fare og også udgør en trussel mod borgerne i EU.

3.3.7 EU har gennem årenes løb vist sin vilje til at gennemføre grundlæggende forandringer i tredjelande på basis

af dialog, og det bør også være målet for dialogen med Rusland. Europarådet og OSCE spiller klart en nøglerolle i den sammenhæng. EØSU bemærker med tilfredshed, at EU og Rusland i køreplanerne er blevet enige om at styrke deres samarbejde inden for rammerne af disse fora.

3.3.8 Tilstrækkelig finansielle støtte fra EU er nødvendig for at udvikle forbindelserne mellem EU og Rusland. Der bør gøres større brug af TACIS og andre ressourcer for at udvikle civilsamfundet, uddannelse og frie medier, og der bør også tages hensyn hertil i EU's naboskabs- og partnerskabsinstrument (ENPI). EØSU foreslår, at Kommissionen fremsætter et forslag til, hvordan EU's relevante instrumenter kan anvendes bedre til at udvikle det russiske civilsamfund.

3.4 *Civilsamfundets aktører bør gives en passende rolle i gennemførelsen af køreplanerne for samarbejdet mellem EU og Rusland*

3.4.1 EU har understreget, at man i forbindelse med udviklingen af forbindelserne mellem EU og Rusland bør have som mål at finde løsninger og fremgangsmåder, som er kvalitativt bæredygtige. Det kræver, at der tages tilstrækkeligt hensyn til synspunkterne hos civilsamfundets forskellige interessegrupper. Derfor er opbygningen af civilsamfundet i Rusland så vigtigt.

3.4.2 EØSU henstiller, at troværdige aktører i civilsamfundet får en styrket rolle i samarbejdsmechanismen mellem EU og Rusland ved, at man nedsætter et rådgivende udvalg i henhold til partnerskabs- og samarbejdsaftalens artikel 93. Man kan hermed få størst mulig gavn af deres ekspertise i samarbejdet mellem EU og Rusland. Der har været positive erfaringer med tilsvarende ordninger i EU's forbindelser med Østersøområdet, Indien, Latinamerika og AVS-landene. EØSU's opfattelse er, at Rusland også har et stort antal aktører med de fornødne forudsætninger for at bidrage hertil.

3.4.3 EØSU agter at spille en central rolle i arbejdet med at finde den rette måde at inddrage civilsamfundet i EU-Ruslandssamarbejdet på. EØSU's hensigt om at styrke sine kontakter med de vigtigste civilsamfundsorganisationer i Rusland, som nævnes i punkt 3.2.3 og 3.5.5, bør ideelt set udvides inden for en overskuelig fremtid til et rådgivende forum inden for rammerne af det formelle EU-Ruslandssamarbejde.

3.5 *Samarbejdet mellem civilsamfundet i EU og Rusland bør styrkes yderligere*

3.5.1 Gennem årene har visse interessegrupper, f.eks. fagbevægelsen, forbrugerne, arbejdstagerne, landbrugsorganisationer og andre civilsamfundsgrupper knyttet kontakter med deres modparter i Rusland. Det er både tilfældet på EU-niveau og bilateralt. Ofte deltager russiske organisationer også i internationalt samarbejde inden for deres sektor. Hovedmålet er at fremme direkte forbindelser, netværksopbygning, dialog samt erfarings- og informationsudveksling mellem almindelige borgere. Et af hovedmålene med civilsamfundets samarbejde bør være at øge de tillidsbaserede forbindelser mellem EU og Rusland.

3.5.2 Disse forbindelser bør imidlertid varieres og udvikles yderligere, eftersom mange russiske organisationer ikke har tilstrækkelig kontakt indbyrdes og til lignende organisationer i andre lande. EØSU opfordrer alle aktører i det organiserede civilsamfund til at fortsætte med at styrke og udvide deres samarbejde med de russiske modparter inden for deres eget interesseområde. EØSU bør for sit vedkommende tage initiativ til foranstaltninger med henblik på at fremme dette samarbejde.

3.5.3 EU's medlemsstater bør gøre mere for at inddrage det organiserede civilsamfund i etableringen af fælles projekter, fremme af uddannelses- og udvekslingsprogrammer inden for denne ramme samt iværksættelsen af fælles økonomiske projekter. Regeringerne i EU's medlemsstater bør også blive bedre til at informere offentligheden om eksistensen af sådanne projekter og lære civilsamfundssektoren at forberede projekter.

3.5.4 Det er vigtigt at finde måder, hvorpå man kan etablere kontakter med alle dele af Rusland inklusive Kaliningrad. Regionsudvalgets forslag ⁽¹⁾ om at udvikle det regionale samarbejde mellem EU og Rusland er i den henseende afgørende, og EØSU støtter disse forslag og henstiller, at Det Permanente Partnerskabsråd placerer dette spørgsmål højere på sin dagsorden.

3.5.5 EØSU vil ved hjælp af sin position fremme udviklingen af forbindelser mellem det organiserede civilsamfund i EU og Rusland. Et første skridt i denne retning vil være at arrangere regelmæssige kontakter, fælles workshops osv. om specifikke emner med dets russiske partnere (f.eks. om »økonomiske reformer og beskæftigelse«, »reform af socialsikringssystemer«, »udvikling af dialogen mellem arbejdsmarkedets parter i Rusland«, »inddragelse af det organiserede civilsamfund i EU-Ruslandssamarbejdet«). Målet er et regelmæssigt og mere intensivt samarbejde mellem begge parter. Det skal på længere sigt udvikles til et rådgivende forum, der understøtter samarbejds-mekanismen mellem EU og Rusland (jf. punkt 3.4.2-3.4.3).

3.6 Samarbejde mellem Rusland og dets naboer og mellem civilsamfundsaktører i disse lande bør støttes

3.6.1 Det er vigtigt, at forbindelserne mellem Rusland og dets østeuropæiske nabolande — ikke mindst mellem Rusland og Ukraine, men også mellem Rusland og Moldavien og Hvide-

rusland — uddybes, samtidig med at EU optrapper sine forbindelser med sine østeuropæiske naboer. Nærmere forbindelser og en mere intensiv dialog er nødvendig vedrørende politiske, økonomiske og sociale spørgsmål med henblik på at forbedre samarbejdet i Europa. EØSU opfordrer EU til at støtte en sådan udvikling som led i sin naboskabs- og partnerskabspolitik.

3.6.2 EØSU henstiller, at grænseoverskridende forbindelser mellem civilsamfundets organisationer i disse land også bør støttes i denne sammenhæng. EØSU har selv taget initiativ til at udvikle en sådan dialog og vil løbende holde Kommissionen underrettet herom.

3.7 Grænseoverskridende mobilitet mellem EU og Rusland bør fremmes

3.7.1 Forudsætningen for at udvikle mobiliteten henover grænserne er gode trafikforbindelser og lette muligheder for at rejse. EØSU støtter bestræbelserne på at udvikle og integrere trafikforbindelserne, hvilket kræver investeringer i infrastrukturforbedringer i både EU og Rusland. De vigtigste internationale finansieringsorganer, frem for alt Den Europæiske Investeringsbank og Den Europæiske Bank for Økonomisk Genopbygning og Udvikling, bør inddrages mere i denne opgave.

3.7.2 EØSU noterer med tilfredshed, at målet om at fremme mellemfolkelige kontakter og forbedre rejsemulighederne mellem EU og Rusland — bl.a. via integration af transportnet, legale grænseovergange og lempelse af visumregler og principperne for tilbagetagelse — er blevet præciseret i køreplanerne. Grænseaftaler udgør grundlaget for gnidningsløs mobilitet henover grænserne.

3.7.3 Den nuværende visumprocedure er langsommelig og dyr og udgør en tærskel — tilmed en hindring — for turisme og en tættere dialog henover grænserne mellem civilsamfundets aktører, deriblandt unge og studerende. Procedurene for at ansøge om visa og arbejdstilladelser bør også forenkles, hvilket vil bidrage til at fremme grænseoverskridende mobilitet og forbindelser. Det er derfor vigtigt, at de nuværende forhandlinger mellem EU og Rusland om lempelse af visumkravene snarest muligt kan føre til resultater, der er tilfredsstillende for begge parter.

Bruxelles, den 13. juli 2005

Anne-Marie SIGMUND

Formand for

Det Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽¹⁾ CdR 105/2004.

BILAG

til udtalelsen fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

- A. Følgende ændringsforslag, som havde fået mindst en fjerdedel af de afgivne stemmer, blev forkastet på plenarforsamlingen.

Punkt 1.3

Slettes.

Begrundelse

I punkt 1.1 slås det fast, at Rusland er EU's strategiske partner, hvilket gør punkt 1.3 overflødigt.

Afstemningsresultat:

Stemmer for: 33

Stemmer imod: 64

Hverken for eller imod: 8
